

ХРОНИКА

До 85-річчя академіка НАН України

Трощенко Валерія Трохимовича

15 травня виповнилося 85 років від дня народження видатного вченого в галузі механіки деформівного твердого тіла і міцності в машинобудуванні академіка НАН України Валерія Трохимовича Трощенко.

В. Т. Трощенко народився у 1929 році в с. Скриплево Монастирщенського району Смоленської області (Росія). У 1952 р. він закінчив механічний факультет Київського політехнічного інституту за спеціальністю тракторобудування і був рекомендований в аспірантуру при кафедрі опору матеріалів цього ж навчального закладу. Після закінчення аспірантури в 1955 р. й захисту кандидатської дисертації Валерій Трохимович працював в Інституті металокераміки і спецсплавів АН УРСР (із 1964 р. – Інститут проблем мате-

ріалознавства АН УРСР). Тут він пройшов шлях від молодшого наукового співробітника до завідувача лабораторії сектору міцності. У 1965 р. Валерій Трохимович захистив докторську дисертацію, у 1972 р. йому присвоєно вчене звання професора.

Творчий шлях В. Т. Трощенко нерозривно пов'язаний з колективом фахівців у галузі міцності, що сформувався під керівництвом академіка НАН України ім. Г. С. Писаренка. Валерій Трохимович був одним із перших учнів наукової школи з міцності матеріалів і елементів конструкцій в екстремальних умовах, яку Г. С. Писаренко на початку 50-х років створював у Київському політехнічному інституті й Інституті металокераміки і спецсплавів АН УРСР. У 1966 р. на базі сектору міцності Інституту проблем матеріалознавства АН УРСР було створено Інститут проблем міцності АН УРСР, у якому В. Т. Трощенко очолив відділ втоми і термовтоми матеріалів. У цьому ж році його призначають заступником директора з наукової роботи, а з 1988 р. по 2012 р. він займає посаду директора. Із 2012 р. Валерій Трохимович є почесним директором Інституту проблем міцності ім. Г. С. Писаренка НАН України.

Визнанням наукових заслуг ученого є обрання його в 1969 р. членом-кореспондентом, а в 1979 р. – академіком НАН України. У 1998 р. Валерію Трохимовичу присвоєно звання заслуженого діяча науки і техніки України.

Наукові інтереси Валерія Трохимовича охоплюють широке коло фундаментальних і прикладних проблем механіки деформівного твердого тіла. Однак основну увагу він зосереджує на вивченні проблеми втоми металів – однієї з головних проблем сучасної техніки, з розв'язанням якої пов'язане підвищення надійності й довговічності машин і споруд.

В. Т. Трощенко зробив вагомий внесок у побудову енергетичних і деформаційних критеріїв руйнування і статистичних теорій міцності металів і сплавів, у встановлення взаємозв'язку процесу накопичення втомного пошкодження металів із циклічною непружністю, у дослідження міцності матеріалів при ізотермічному і неізотермічному малоцикловому навантаженні, у встановлення закономірностей роз-

витку втомних тріщин і обґрунтування моделі переходу від втомного до крихкого руйнування. На всіх етапах професійного шляху він завжди приділяв увагу розвитку актуальних наукових напрямів, що потребувала промисловість.

Валерій Трохимович майстерно поєднує експериментальні і теоретичні дослідження, що дозволяє розв'язувати на високому науковому рівні фундаментальні проблеми міцності й доводити результати наукових досліджень до практичного застосування.

З-під пера вченого вийшло понад 600 наукових праць, серед яких 20 монографій і довідників, деякі з них перевидано за кордоном англійською мовою.

Результати наукових досліджень В. Т. Троценка узагальнено у фундаментальних колективних монографіях із міцності матеріалів при високих температурах (1966 р.), двотомній монографії з проблем міцності матеріалів і конструкцій в екстремальних умовах (1980 р.), двотомних довідниках з опору втомі металів і сплавів (1987 р.) і опору матеріалів деформуванню й руйнуванню (1993 р.), двотомній монографії з циклічних деформацій і опору металів (1985 р.). Він удостоєний Державних премій у галузі науки і техніки України (1969, 1997 рр.) і СРСР (1982 р.), премії АН СРСР і Чехословацької академії наук (1987 р.), а також премії ім. Г. С. Писаренка НАН України (2008 р.). В. Т. Троценка – почесний доктор Національного технічного університету України “КПІ”.

Валерій Трохимович багато років був головним редактором міжнародного науково-технічного журналу “Проблемы прочности”. У даний час він є членом редакційної ради журналу “Промислове будівництво та інженерні споруди” (Україна), редакційних рад провідних міжнародних журналів: “Structural Integrity” (Велика Британія), “International Journal of Fatigue” (спільний англо-американо-японський журнал) (Велика Британія), а також журналів “Journal of Protection Materials” (Китай), “Journal of Materials Science and Technology” (Болгарія), “Mechanika” (Литва), “Механика машин, механизмов и материалов” (Білорусь).

В. Т. Троценка протягом усієї своєї наукової діяльності піклується про виховання молодого змни і розвиток створеної ним наукової школи з втомі та руйнування матеріалів і конструктивних елементів, генерації нових актуальних наукових напрямів у механіці деформівного твердого тіла й міцності в машинобудуванні. Він підготував 11 докторів і 38 кандидатів наук, які працюють як в Інституті проблем міцності, так і в інших наукових організаціях, установах і вищих навчальних закладах України та за кордоном.

Валерій Трохимович бере активну участь у міжнародній науковій співпраці як організатор і виконавець спільних досліджень із фахівцями Угорщини, Польщі, Чехії, Індії, Великої Британії та інших країн.

Багато сил і енергії Валерій Трохимович віддає науково-організаційній роботі. Завдяки невичерпній енергії і безмежній відданості науці, талантові організатора він постійно, починаючи з моменту створення Інституту, вишукує нові форми його функціонування і розвитку, піклується про збереження наукового потенціалу.

Багато уваги Валерій Трохимович приділяє організації великомасштабних досліджень, спрямованих на вирішення важливих прикладних задач. Так, протягом багатьох років він керував програмою спільних робіт АН УРСР і Міністерства авіаційної промисловості СРСР із підвищення надійності і довговічності авіаційних газотурбінних двигунів, очолював Міжвідомчу республіканську науково-технічну раду з підвищення надійності і довговічності машин і споруд при Президії АН УРСР (1979–1992 рр.), Міжреспубліканську координаційну раду АН УРСР, АН Білорусії і АН Молдавії з проблеми “Розробка і впровадження методів розрахунку, технологій і матеріалів, що сприяють підвищенню надійності і зниженню матеріаломісткості машин і механізмів” (1986–1992 рр.), Координаційну раду із загальних проблем машинобудування при Президії АН УРСР (1988 р.).

В. Т. Трощенко є головою спеціалізованої ради із захисту докторських дисертацій при Інституті проблем міцності ім. Г. С. Писаренка НАН України.

Валерій Трохимович був академіком-секретарем Відділення механіки, членом Президії АН УРСР (1988–1993 рр.), різних наукових і науково-технічних рад АН УРСР і СРСР, Виконавчого і Номінаційного комітету Європейського товариства цілісності конструкцій (ESIS). Нині він є членом Бюро Відділення механіки НАН України, Наукової ради Російської академії наук із проблеми “Надежность, ресурс и безопасность технических систем”, національних комітетів із теоретичної і прикладної механіки України і Російської Федерації.

За видатні заслуги в науці В. Т. Трощенко нагороджений орденами “Знак Пошани” (1971 р.), “Трудового Червоного Прапора” (1979 р.), “Жовтневої революції” (1991 р.), орденами князя Ярослава Мудрого V і IV ступеня (2004 і 2009 рр. відповідно), орденом Святого апостола Андрія Первозванного III ступеня (2012 р.), Почесною грамотою Президії Верховної Ради УРСР (1982 р.) та медалями.

Валерій Трохимович Трощенко – шляхетна і доброзичлива людина, збагачена життєвим досвідом і мудрістю. Щиро вітаємо Валерія Трохимовича з ювілеєм, бажаємо міцного здоров'я, бадьорості, творчого натхнення, нових яскравих проявів його багатогранної талановитої особистості.

Редколегія